

מראי מקומות- עבודה זרה ט"ו

להחזירה לישראל, א"כ אין חוששין אם נעקר), וא"כ לגזור מכירה אטו שאלה (וכמו דאמרי' לענין שבת, דאם שאלה לא קניי' גזרי' מכירה אטו שאלה). ותי' דלגזור כן יהי' גזירה לגזירה, גזירה שמא ירבעו העכו"ם, וגזירה מכירה אטו שאלה. משא"כ לענין שביתת בהמתו, אף דבעצם הוא ג"כ גזירה לגזירה, מ"מ שביתת בהמתו חמיר טפי

מלפני עור [וצ"ע למה, ולכאור' משמע דס"ל דשביתת בהמתו לאו הוא, וחמיר לאור' משום שהוא לאו של שבת, אבל אם ס"ל דשביתת בהמתו אינו אלא עשה, ק' להבין למה יהי' חמיר טפי מלאו דלפני עור, אם לא אמרי' כמש"כ בשו"ת פני יהושע שהבאנו לעיל בדף ג', דהאיסור לפני עור אצל גוי אינו אלא מדרבנן, ויש לעי' עוד בזה].

(ה) **שאלה קניי' פרש"י**, דכיון דחייב באונסין הרי היא שלו. ויש להעיר, הא כל זה לענין שאלה, אבל השוכר אינו חייב באונסין, וא"כ למה הוי שלו. וע' בשו"ת ריב"ש (כ"ד) שכ' דשאלה ושכירות הכל שוין, ואם שאלה הוי קנין, כן שכירות הוי קנין, ומבואר בגמ' דמשוי אותן להדדי. וכ' דמה דשואל חייב באונסין, זהו רק משום דכל הנאה שלו [אבל לא ביאר למה כ' רש"י כן לפרש למה שאלה הוי קנין, ולא הי' בפניו דברי רש"י, כנראה מדבריו שם]. וע"ע בעבודת עבודה דג"כ תמה כן על דברי רש"י, והניח בצע"ג.

(ו) **ושמעה לי לקלי' ואזלא מחמתי' וניחא לי' דתיזול, והו"ל מחמר אחר בהמתו בשבת- ע' בשו"ת ריב"ש (כ"ד) דכ' בתוך דבריו דמה דהוסיף הגמ' דניחא לי' דתיזול, היינו משום דלא מיירי דמכוין שילך מחמת קולו, אלא היא שמעה לקלי' כשמדבר עם הנמצאים שם, ואזיל החמור מחמתו, וכיון שהוא דבר שאינו מתכוין, איצטריך תלמודא לומר דניחא לי' בזה [ולכאור' כוונתו משום דהו"ל פסיק רישא דניחא לי']**

(ז) **והו"ל מחמר אחר בהמתו בשבת- כ' תוס'** דמה דנקט מחמר דוקא ולא שביתת בהמתו, היינו משום דמשום שביתת בהמתו גרידא לא הי' גזור כ"כ, כיון דהחשש הוא רק לפי שעה קטנה, ורק מחמר, דחמיר טפי, גזרי' אפי' אטו שעה קטנה (ומה דאמרי' בהמשך הגמ' דגזרי' בשאלה ושכירות משום שביתת בהמתו, כ' תוס' דזהו רק היכא דשייך לגזור

(א) **מ"ט, עובד כוכבים חס על בהמתו שלא תעקר- יש לעי', ומה ס"ל האוסרים למכור, האם ס"ל דעכ"פ יש מקום לחוש גם שירבעו הגוים בהמתם. וכ' הר"ן (ד. בדפי הרי"ף) דמקומות אלו החמירו גם על מכירה כדי שלא יבאו להעמיד בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים, דזה אסור מדינא משום לפני עור. וא"כ, במקומות שנהגו מנהג זה שלא למכור אטו העמדה, אין מוכרין. והרשב"א כ' דטעם הדבר דאוסרין אף מכירה הוא משום חומר דרביעה** [ואולי כוונתו דאף דחשש רחוק הוא שירבעו בהמתן, מ"מ משום חומר רביעה חוששים גם לחשש רחוק זה]. **וע"ע לעיל בדברינו (סוף דף י"ד), שהבאנו דמשמע מרש"י בפסחים (נג). שהבין דלמסקנת הגמ', מה דתנינן דיש מקומות דאין מוכרין בהמה דקה, אי"ז משום רביעה כלל, אלא גזירה אטו מכירת בהמה גסה.**

(ב) **חס על בהמתו שלא תעקר- כ' הרשב"א דאף דבזכר לא שייך עקירה, מ"מ בזכר נמי יש לחוש דלמא מכחשי, וא"כ שפיר מותר למכור לו אף זכר.**

(ג) **גזירה משום שאלה- פרש"י, אי שרינן לי' למכור בהמה גסה ולא חיישינן למאי דעבדה מלאכה בשבת, אתי הוא לאושולי בהמתו לעכו"ם ועביד בה מלאכה בשבת, וקא עבר בלאו דלא תעשה כל מלאכה וגו' וכל בהמתך. וע' בשער המלך (יו"ט ה', ב') שכ' דמדברי רש"י מבואר דיש לאו בשביתת בהמה. וע"ש שהביא דדעת המקראי קודש הוא דיש לאו רק במחמר, אבל שביתת בהמתו אין בו אלא עשה. וכן כ' לדייק שהוא שי' הרמב"ם, דבשביתת בהמה ליכא אלא עשה דלמען ינוח. וכ' הרש"ש דכן הוא שי' תוס' בריש במה בהמה (בשבת), דאין בשביתת בהמה אלא עשה דלמען ינוח, וכ' דאולי זהו כוונת תוס' כאן במש"כ דמחמר חמיר טפי משביתת בהמה.**

(ד) **שאלה קניי'- הק' התוס' חכמי אנגלי', מה בכך דקניי', הרי עדיין בשאלה יש לחוש שמא ירבע אותה (דכיון דסכ"ס אתי**

על כל השבת). **וכ' השו"ת ריב"ש (כ"ד)** דיש לפרש באו"א, משום דבמחמר איכא חיוב חטאת, ורק משום הכי גזרי', אבל משום שביתת בהמתו גרידא לא גזרי', וכ' דכן משמע מרש"י, דכ' דאיכא מ"ד דמחמר חייב חטאת, ולא הי' צריך לזה, אם לא דזהו ביאור הגזירה (ולפי גירסתנו לכאו' פשוט דזהו ביאור דברי הגמ', אבל כבר כ' המהרש"א דלא הי' לו לרש"י גירסא זו, וכן לכאו' מבואר מתוס' והריב"ש דלא הי' להם גירסא זו). וכ' דכן הוא שי' הרמב"ם, דהגמ' כאן אתי למ"ד דמחמר חייב חטאת, ולכן לא הביא טעם דנסינוי לדינא, כיון דקיי"ל דגם במחמר ליכא חיוב חטאת, ולכן אי"ז סברא לגזור משום מחמר. וע' בחשק שלמה דכ' דהי' רש"י מוכרח לפרש דהגמ' אזיל כמ"ד דחייב חטאת, משום דאזיל לשיטתו דבשביתת בהמתו איכא לאו, וא"כ מהו החומר של מחמר על שביתת בהמתו, אע"כ דהגמ' אתי כמ"ד דמחמר חייב חטאת הוא.

ח) שאני עבודת כוכבים דחמירא דכתי' ולא תביא תועבה אל ביתך- פי' הריטב"א, דאף דמן הדין אי"ז ביתו של הישראל, מ"מ "ביתך" קרינא בי', דעדיין שמו עליו, ולכן האיסור חל על הבאה לתוך מה שנקרא על שמו, אף דאינו ביתו ממש (וע"ש דכ' דכל איסור זה הוא מדרבנן, וקרא הוי אסמכתא בעלמא). ועפ"ז לכאו' יש ליישב קו' העבודת עבודה, שהק' דמה נתחדש בתי' הגמ', הרי גם בקו' הגמ' ידע דהאיסור הוא משום קרא זה דולא תביא תועבה וכו', דאל"כ למה אסור. וע"פ הריטב"א אולי י"ל דבא הגמ' לחדש דגם זה נקרא "ביתך" לענין זה, והו"ל כאילו אמר "ביתך מ"מ", וצ"ע. וע' בעבודת עבודה שהאריך בתי' קו' זו, וא' מן המהלכים שכ' ליישב, היינו שהי' מקום לומר דסבר הגמ' שאין שייך האיסור אלא אם הגוי דר שם דרך קבע, אבל ארעי לא, וא"כ מוכח מזה דשכירות לא הוי קנין, כיון דהישראל עובר בזה. ובוזה תי' הגמ' דלעולם יש לחוש שמא ישהה הגוי שם קצת לאחר השכירות, ואף שזהו דרך ארעי, מ"מ י"ל דקרא ד"אל ביתך" משמע אף דרך ארעי, ולזה הביא הקרא בתי' הגמ'.

ט) אימור לשחיטה זבנה- פרש"י, ותלינן לקולא, ומתני' דאוסר למכור, מיירי בבהמה טמאה, וא"כ אפי' בסתמא, א"נ בטהורה, ובמפרש לי' עובר כוכבים דלקיומי' קאי. וע' בעבודת עבודה דהק' על רש"י, מה ענין טהורה וטמאה לענין לתלות לאכילה, הרי בגוי מיירי, ולו אין שום חילוק בין טמאה לטהורה. ואם כוונתו דפרה שכית טפי לאכילה משאר בהמות, א"כ הול"ל כן, ולא לפרש החילוק שהוא בין טהורה לטמאה, והניח בקו'. וע"ע במגן אברהם (ל"ב, ס"ו) דכ' דרוב בהמות הנאכלין (אפי' ע"י גוים) טהורין הן, ולדבריו יש ליישב דברי רש"י בפשיטות.

י) אימור לשחיטה זבנה- פרש"י, דמתני' מיירי בטמאה אפי' בסתמא, או טהורה ובמפרש. וכ' הרמב"ן דאין פרש"י מחוור, משום דהא שור של פטם הוי בעיא דלא אפשיטא בסוגיין לקמן אם יכול לסמוך דלשחיטה הוא או לא. וגם נח' ר"מ ורבנן לקמן (כ:) במוכרו ע"מ לשחוט אם מהני או לא, וקיי"ל כר"מ דאסור. ולכן הוא כ' דבסתם אינשי ודאי אסור משום דמסתמא לרדיא זבין. ור' הונא מכרו לטבח, ור' חסדא סבר דיש לומר דטבח גופי' לקחו לרדיא, וליזיל בתר רובא דעלמא. וע"ז אמר ר' הונא דכיון דהטבח זבני' להכי ולהכי, יכולין לתלות לקולא.

יא) ומנא תימא דאמרי' כה"ג- פרש"י, דהיכא דאיכא למיתלי במכירה דלפני עור, תלינן לקולא. ותמה העבודת עבודה, מה ענין לפני עור לכאן, הרי כאן החשש הוא דאולי ישכור בהמתו לגוי ויעשה מלאכה בבהמתו בשבת, ויהי' עובר שביתת בהמתו, ואין זה ענין של לפני עור. ולכן כ' דט"ס הוא. אולם ע' באור החמה דכ' דאולי כוונת רש"י לומר דכיון דאין האיסור במכירה זה גופא, אלא דאולי יראה אחר, ויבא להשכיר בהמתו לגוי, א"כ נמצא דהוי ישראל זה כמו עור, ועליו הוא עובר בלפני עור. וע"ע בסדר יעקב דצייד לפרש באו"א, דכוונת רש"י לומר דכמו דלא חיישינן לאיסור דלפני עור במשנה בשביעית שהביא הגמ', ה"ה לענין חשש שביתת בהמתו יש לתלות לקולא.

(יב) מי דמי, התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית, הכא אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת-הק' הריטב"א, אדרבה, הרי התם בשביעית לכאור' חמיר טפי, דיעבור האיסור דלפני עור, שהוא איסור בגופו, והא חמיר מאיסור זה של שביתת בהמתו, שאינו בגופו נוק"ק דלא הדגיש גם הא דלפני עור הוי לאו, ושביית בהמתו אינו אלא עשה, וע' לעיל (אותיות ג' וד') בזה]. ותי' דכוונת הגמ' לומר דכיון דליכא אלא לאו דלפני עור, הרי אין לאו דלפני עור אלא כשנותנו למי שיעשה בו עבירה ודאי, ורבנן אסרו סתמא, היכא שיש רגלים לדבר לחוש שיעבור בו זה העבירה, ועשו סתמו כפירוש. וא"כ, כל היכא שיש מקום לתלות לקולא, לומר שלא לעבירה מכוון, תלינן ומוקמינן אדינא. אבל הכא, שהוא מוזהר מן התורה על שביתת בהמתו, כל היכא דאיכא חשש מלאכה, חיישינן, ולא תלינן רבנן לקולא.

(יג) אין מוכרין להן לא זיין ולא כלי זיין, וכו'- פרש"י (ד"ה שלשלאות) "וכל הנך משום לא ליזקו בהו ישראל". אולם ע' בריטב"א לקמן (ריש טז). דהק' לענין עשיות של ברזל, מהו האיסור, הרי כיון שאין הורגין בהעשיות עצמן, א"כ לכאור' הו"ל כלפני דלפני. ותי' דכל הדין דלפני דלפני היינו היכא דמוכרו למי שלא יעשה בו איסור כלל, אלא שנותן אותו לאחרים והם עושים האיסור, אבל היכא דהחשש הוא שהוא עצמו יעשה האיסור, אפי' אם צריך לעשות איזה דבר כדי שיהי' יכול לעבור האיסור, מ"מ זהו לפני עור ממש. ומבואר מדברי הריטב"א דהאיסור דסוגיין אינו משום חשש שלא ליזקי ב' ישראל, אלא החשש הוא מחמת האיסור שיעבור הגוי על ידו הכלי זיין. וע"ע בסדר יעקב דהק' על הריטב"א דלכאור' הוי ענין של סכנה, ואסור למכור להם משום לא תעמוד על דם רעך, ומה שייך ללפני דלפני כלל.